

היום נלמד בעזרת ה':

עירובין דף כז

פרק שני. מותר לאדם ללכת בשבת ממקום שביתתו אלפיים אמה לכל צד. כל העיר נחשבת כמקומו, ויכול ללכת בשבת בכל העיר וגם מחוצה לה אלפיים אמה לכל צד.

מי שרוצה ללכת יותר מאלפיים אמה, עליו לקבוע את מקומו בערב שבת בבין השמשות במקום רחוק מהעיר, ואז מותר לו ללכת משם אלפיים אמה לכל צד. את מקומו הוא קונה 1. ע"י שהולך שם ויושב שם בערב שבת כל בין השמשות עד שתחשך, ולאחר שחשכה יכול לחזור לביתו. 2. או ע"י שמניח שם מזון שתי סעודות. וזה נקרא 'עירוב תחומין'.

משנה: בכל מאכל ומשקה אפשר לערב עירובי חצרות ותחומין ולהשתתף בשיתופי מבואות, חוץ ממים ומלח. שהטעם שמועיל העירוב והשיתוף הוא מפני שדירתו של אדם נקבעת במקום מזונותיו, ומים ומלח לא נחשבים 'למזון'.

כל מאכל ומשקה אפשר לקנות בכסף מעשר (= כסף שחיללו עליו את קדושת פירות מעשר שני, וקונים בו מאכל ומשקה בירושלים ואוכלים אותם שם), חוץ ממים ומלח שאינם 'פרי מפרי' (בשונה בהמה שנולדת מאמה או פירות הצומחים מזריעת הגרעינים).

הנודר שלא לאכול 'מזון' מותר במים ומלח, לפי שאינם 'מזון'.

מותר לערב עירובי תחומין לנזיר ביין אפילו שאסור לו לשתותו, הואיל והוא ראוי לאחרים. וכן מותר לערב לישראל בתרומה שאסור לו לאוכלה, הואיל והיא ראוייה לכהן. סומכוס אוסר לישראל בתרומה.

צריך להניח את העירוב במקום שהוא יכול ללכת לשם ולאכלו.

מותר להניח לכהן את העירוב בבית הפרס (= שדה שהיה בה קבר ונחרשה, ואסור לכהן להכנס לשם), כיון שהכהן יכול להכנס לשם ע"י שינפח בפיו על הקרקע שלפניו (המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

(יבואר לקמן). ולדעת רבי יהודה מותר אפילו בבית הקברות, מפני שהכהן יכול להכנס לשם ע"י שיעשה מחיצה בינו ובין הקברים כדי שלא לאהיל עליהם (כגון שיכנס בתוך תיבה גדולה).

גמרא: כשחכמים אמרו כלל מסויים, אין לנו לומר שאין יוצא מן הכלל, אלא יתכן שיש דבר שיוצא מן הכלל. ואפילו כשחכמים אומרים שהכלל הוא 'חוץ מדבר פלוני', יתכן שיש דברים נוספים היוצאים מן הכלל. הגמרא מביאה דוגמאות:

- המשנה במס' קידושין אומרת שכל מצות עשה שהזמן גרמא (= שהיא נוהגת רק בזמן מסויים ולא תמיד) נשים פטורות ממנה. והרי אכילת מצה, ומצות שמחה בשלשת הרגלים, ומצות 'הקהל' (= בחג הסוכות שלאחר שנת השמיטה היו כל ישראל מתכנסים בבית המקדש, והמלך היה קורא לפנייהם מִסְפָּר דברים), הם מצות עשה שהזמן גרמן ונשים חייבות בהן. וכן נאמר שם במשנה בקידושין שכל מצות עשה שאין הזמן גרמא (= שנוהגות תמיד) נשים חייבות בהם. והרי תלמוד תורה, ופריה ורביה, ופדיון הבן, הם מצוות שלא הזמן גרמן ונשים פטורות מהן.
- המשנה במס' זבים אומרת שחכמים אמרו כלל: כל דבר שנישא על גבי הזב (= 'עליונו של זב', ואפילו אם הוא לא נגע בזב, כגון שיש דבר החוצץ בינו לזב), הרי הוא טמא כנוגע בזב. וכל דבר שהזב נישא עליו, כלומר שהזב ישב או שכב עליו, הרי הוא טהור, חוץ מכלי המיוחד למשכב ומושב שהוא טמא, וכן האדם הנושא את הזב טמא. והרי יש דבר נוסף שנטמא כשהזב נישא עליו, והוא המרכב - העץ הבולט מהאוכף שהרכוב אוחר בו בשעת הרכיבה, והוא טמא מדין 'מרכב הזב'.
- במשנתנו נאמר 'בכל מערבין חוץ ממים ומלח', והרי אסור לערב אף בכמהין ופטוריות.

הכל ניקח בכסף מעשר וכו': יש מי שסובר שמותר לקנות בכסף מעשר מים ומלח המעורבים יחד, לפי שהם נחשבים ל'מזון' שהם ראויים לטבל בהם את פתו, ובזדאי שמותר לערב בהם. ויש מי שסובר שאמנם מותר לערב במים ומלח המעורבים יחד,

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

אבל אסור לקנות בכסף מעשר מים ומלח המעורבים יחד, משום שמותר לקנות בכסף מעשר רק 'פרי'.

לדעת רבי יצחק משנתנו מתירה לקנות בכסף מעשר מים ומלח המעורבים יחד. הגמרא מקשה על דבריו, שהרי נחלקו רבי יהודה בן גדיש ורבי אלעזר האם קונים ציר דגים בכסף מעשר, אבל כולם מודים שלא קונים מים ומלח. למסקנת הגמרא דברי רבי יצחק נאמרו כשהוא נתן שמן (שהוא 'פרי מפרי' וניקח בכסף מעשר) לתוך תערובת המים והמלח, והוא נתן את דמי המים והמלח 'בהבלעה', כלומר שהוא שילם על השמן כשווי כל התערובת (= מים מלח ושמן) כדי שהמוכר יתן לו את המים והמלח בחינם.

בן בג בג אומר שמותר ע"י 'הבלעה' לקנות בכסף מעשר גם דברים שאסור לקנותם, משום שנאמר **"וְנִתְּתָה הַכֶּסֶף בְּכָל אֲשֶׁר תֵּאָוֶה נַפְשְׁךָ בִּבְקָר וּבְצֹאן וּבְיֵינִי וּבְשֹׂכֶר..."** - שלאחר שאמרה התורה שמותר לקנות 'בכל אשר תאוה נפשך' מדוע הוצרכה לומר בבקר וכו'? אלא ללמדנו שמותר לקנות בקר על גב עורו ולהבליע את דמי עורו בדמי הבשר (שהרי העור לא נקנה בכסף מעשר) והעור יוצא לחולין, וצאן על גב גיזתה ולהבליע את דמי הגיזה בבשר, ויין על גב קנקנו ומבליע את דמי הקנקן ביין, ותמד משהחמיץ (= תמד הוא משקה שנוצר ממים שנותנים בחרצני ענבים, ומשהחמיץ ונגמרה תסיסתו הוא נעשה כיוין) וקונה אותו בכסף מעשר ומשלם על המים בהבלעה.

הגמרא מבארת מדוע הוצרכו כל הפרטים שנכתבו בפסוק הנ"ל, חוץ מ'בקר' שהוא לכאורה מיותר.

בקר עורו מחובר לבשר ואי אפשר להפשיטו מחיים. **צאן** גיזתה אינה חלק מגופה שהרי אפשר לגוזזה בחייה. **יין** משתמר בקנקן. **תמד** משהחמיץ הוא קיוהא בעלמא (= מים שנכנס בהם חמיצות החרצנים). **דבילה קעילית**: תאנה הבאה ממקום הנקרא 'קעילה', והיא משכרת.

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

למדנו לעיל שנחלקו רבי יהודה בן גדיש ורבי אלעזר האם קונים ציר של דגים בכסף מעשר, אבל לדעת שניהם קונים דגים, לקמן הגמרא תביא תנאים הסוברים שלא קונים דגים. הגמרא מבארת במה הם חולקים:

לדעת ר"י בן גדיש ור"א דורשים 'ריבוי ומיעוט', כלומר שנאמר "וְנִתְּתָה הַכֶּסֶף בְּכָל אֲנָשׁ תְּאֵינָה נִפְשָׁךְ" = ריבה הפסוק שאפשר לקנות בכסף מעשר שני כל דבר מאכל. "בְּבֶקֶר וּבְצֹאן וּבְיֵינִי וּבְשֹׂכֶר" = מיעט הפסוק שמותר לקנות רק דברים הדומים להם. "וּבְכָל אֲנָשׁ תִּשְׁאַלְךָ נִפְשָׁךְ" = חזר הפסוק וריבה את כל שאר הדברים, והכלל הוא כשריבה מיעט וריבה הוא מרבה את הכל חוץ מדבר אחד. לר"א מיעט ציר דגים ולר"י בן גדיש מיעט מים ומלח.

ולדעת התנאים החולקים דורשים 'כלל ופרט וכלל', כלומר שנאמר "וְנִתְּתָה הַכֶּסֶף בְּכָל אֲנָשׁ תְּאֵינָה נִפְשָׁךְ" = הרי זה כלל שכל דבר מאכל נקנה בכסף מעשר. "בְּבֶקֶר וּבְצֹאן וּבְיֵינִי וּבְשֹׂכֶר" = הרי זה פרט, שדווקא דברים אלו נקנים בכסף מעשר. "וּבְכָל אֲנָשׁ תִּשְׁאַלְךָ נִפְשָׁךְ" = חזר וכלל שכל דבר מאכל נקנה בכסף מעשר. ובשיש 'כלל ופרט וכלל' אנו מרבים מהכלל דבר שהוא כעין הפרט, מה הפרט (= בקר צאן יין ושכר) הוא 'פרי מפרי' (= דבר הנברא זה מזה) וגידולי קרקע (= ניזונים מהקרקע), אף כל דבר שהוא פרי מפרי וגידולי קרקע נקנה בכסף מעשר (ואף דגים נחשבים לגידולי קרקע שהרי הם ניזונים מקרקע הים). ומצאנו ברייתא אחרת הדורשת 'כלל ופרט וכלל' כנ"ל, אבל קצת אחרת: מה הפרט (= בקר צאן יין ושכר) הם ולד ולדות הארץ (= נולדו מאלה שנבראו מן הארץ במעשה בראשית) אף כל ולד ולדות הארץ נקנים בכסף מעשר שני. נמצא שלדעת הברייתא השניה אסור לקנות דגים בכסף מעשר שני, לפי שהם לא נבראו מהארץ אלא מהמים.